

PETJE V ODRASLI FOLKLORNI SKUPINI

ADRIANA GABERŠČIK

★ ZAKAJ?

Čeprav o ljudski pesmi ne razmišljamo in govorimo vsak dan, pa biva nekje v naši podzavesti, je del nas in naše preteklosti, veže nas na mnoge rodove, ki so peli in ustvarjali. V času pomladi narodov v 19. stoletju, v času narodnega prebujenja in iskanja svoje samobitnosti so začele nastajati prve zbirke ljudskih pesmi, njihovo sistematično zbiranje pa se je nadaljevalo še v 20. stoletje. Lahko bi rekli zadnji čas, saj je ljudska pesem ravno z moderno tehnologijo in spremenjenim načinom življenja začela počasi in nezadržno izginjati iz ljudskega okolja. Ostali so nam torej zapisi besedil, notni zapisi melodij, tudi zvočni posnetki ljudskih pevcev s terena. Pesmi pa niso več živele, utonile so v pozabo, mnoge, ki so ostale, so začele izgubljati svojo prvobitno vlogo. Le redko smo še priča starim ljudskim pevcem, kar nekaj pa je poskusov ponovnega obujanja in petja ljudskih pesmi.

Zato je prav, da se ljudski pesmi posvetimo tudi tam, kjer oživljamo stare ljudske šege in ples, torej pri folklornih skupinah.

★ KDO?

Peti naj bi se naučili vsi plesalci. Na odru po navadi ni veliko nastopajočih, zato je vsak posameznik pomemben. Tudi če do sedaj niso imeli vsi plesalci priložnosti, da bi se naučili peti, je pri folklorni skupini čas, da se tega navadijo. Seveda je predznanje petja različno, zato bodo boljši

Spremljanje srečanij pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž je za vodje folklornih skupin zelo dobrodošlo, saj je na njih vsaj občasno mogoče slišati izvajalce, po katerih se folklorne skupine lahko zgledujejo. Na fotografiji sta pevki Ana in Romana iz Gradišča na Kozjaku. Medobmočno srečanje pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž v Črenšovcih, maj 2005.

Foto: Janez Eržen.

pevci pomagali in spodbujali še negotove pri njihovem napredku.

Vodenje pevskih vaj bo pri skupini prevzel nekdo, ki ima vsaj malo glasbene izobrazbe in veliko veselja do petja. Poznati mora note in dobro je, če ima nekaj izkušenj s petjem v pevskem zboru. Vendar ima učenje ljudskih pesmi nekatere posebnosti, ki jih bom omenila pozneje.

★ KDAJ?

Vaje za petje naj bi bile redne. Predlagam, da naj trajajo vsaj 30 min enkrat na teden v okviru plesne vaje oziroma na dva tedna (odvisno od pogostosti plesnih vaj).

★ KAKO? ✿ IZBIRA PESMI

Pesem bomo izbrali glede na šego in ples, ki ga predstavljamo. Danes je za to pri nas na voljo kar nekaj literature. Večino je zbrala in pripravila dr. Zmaga Kumer. Še posebej priporočam njeni dve zbirki Eno si zapojmo in Še eno si zapojmo, ki sta izšli pri Mohorjevi družbi. Pesmi v zbirkah so že napisane v dvo- ali troglasju, in sicer v harmonijah, ki so značilne za ljudsko večglasje. Seveda pa bomo najprej posegli po pesmih domačega kraja in se naslonili na ljudsko izročilo, ki je prebivalcem še blizu.

Upoštevatni bomo morali tudi zmožnosti pevcev. Od njihovega posluha in glasovnih sposobnosti je odvisno, ali bomo izbrali enoglasno ali večglasno pesem, moško, žensko ali mešano.

✿ UČENJE PESMI

Pevsko vajo začnemo z upevanjem, ki naj traja od pet do deset minut. To lahko storimo z upevalnimi vajami, ki jih pojejo pri pevskih zborih, ali pa kar z znanimi pesmimi. Važno je, da ne naprezamo glasu.

Novo pesem učimo tako, da najprej zapojemo glavno melodijo in jo utrdimo, potem pa še drugi, tretji, četrti glas. Najprej vadimo po dva glasova skupaj, dodamo tretjega, četrtega ...

Zelo pomembno je, da se pevci med seboj dobro poslušajo. Da to dosežemo, morajo poznati svoje glasove. Zato vadiamo pesem v manjših skupinah pa tudi posamezno. Pevce postavimo na različna mesta, premešamo jih po glasovih, postavimo v pare ... Doseči hočemo, da pevec pridobi gotovost, ne glede na to, kje in s kom stoji ali pleše.

Ljudske pesmi pojemo na način, kot je pri ljudskem petju v navadi. Pevac začne pesem z glavno melodijo. Pridružijo se mu pevci, ki pojejo "čez", in basi. O značilnostih ljudskega petja piše dr. Zmaga Kumer v knjigi "Slovenska ljudska pesem", ki je izšla pri Slovenski matici.

V nekaterih društvih ob folklornih skupinah delujejo tudi skupine pevcev ljudskih pesmi, tudi pri Folklorni skupini Skala Kubed. Na fotografiji so članice pevske skupina na medobmočnem srečanju pevcev in godcev na Ospu, junij 2005.
Foto: Janez Eržen.

Petje naj bo naravno, sledi naj tradiciji kraja. Pevci naj ljudsko pesem zapojejo z veseljem in tako, kot najlepše znajo. Ljudske pesmi nimajo zborovskih interpretacij. Samo besedilo in melodija pesmi ter priložnost, ob kateri so jo nekdanj peli, naj pevca vodijo pri doživljanju pesmi in njenem izvajanju. Pesmi pojemo brez spremljave glasbila, najmanj dvoglasno.

PRIPRAVA ZA NASTOP

Pevce razporedimo v plesne formacije (za vajo je lahko tudi manjše število parov) in pojemo. Na taki vaji naj imajo dekleta rute in fantje klobuke, saj je občutek drugačen in prav je, da se tega navadimo.

Največjo težavo predstavlja petje, če smo zadihani od plesa, pa naj bo to petje ob plesu ali po plesu. Najbolj pomaga dobra kondicijska pripravljenost, zato ji lahko posvetimo kakšno pevsko vajo. Ob petju pesmi tečemo po krogu, stopnjujemo hitrost in jakost. Pesmi naj bodo preproste (dobro je, da imajo več kitic), pojemo največ dvoglasno, ne prenizko in ne preneglas.

Prav bi bilo, da bi petje pri folklornih skupinah zaživel in postalo sestavni del odrskih postavitvev in nastopov. Tudi tako bomo pomagali, da slovenska ljudska pesem ne bo utonila v pozabo.

PRIPRAVA NA PETJE

METKA KNIFIC

"Vsak pevec je individuuum, ki v petju išče svoja doživetja. Če doživetij ne bo našel, bo izginila njegova pripravljenost za delo." (Žvar 2002: 64)

Otroci večinoma radi pojejo, saj jim je petje v zgodnjem obdobju igra. Njihov pevski razvoj v poznejših letih je odvisen od tega, ali so bili ob prvih poskusih svojega ustvarjanja oziroma poustvarjanja na glasbenem področju pozitivno ali negativno sprejeti ali morda celo ignorirani. Od okolice je odvisno, ali bodo svoje petje nadaljevali ali pa bodo za vedno zatrti. Posebno zadovoljni so, če jih je kdo pripravljen poslušati, poleg tega pa "v otroku živi neka notranja potreba po pevski ustvarjalnosti. Če v svojem najbližjem okolju zanj ne dobi priznanja, se začne otrok s svojo ustvarjalnostjo umikati ..., nekaj časa še vztraja, potem pa začne svoje izmišljarije opuščati, saj nikogar ne zanimajo". (Voglar 1979: 11)

Otroku bomo ljudsko glasbo približali le, če mu jo bomo znali pravilno posredovati. Ob zapeti pesmi bo začutil njeno lepoto, jo doživel in ob njej estetsko rasel ter se plemenitil. Kdor sam rad poje in kdor se ob svojem glasu dobro počuti, poje brez sramu ob različnih priložnostih in v različnih skupinah. Ta bo tudi otrokom znal vliti veselje do petja in ob tem v njih vzgojiti ustrezen odnos do poustvarjanja pevске dediščine. Za uspešno delo je pomembno, da pesem, ki jo uči, dobro pozna, jo poje na pamet in zna v otrocih zbuditi pozornost, radovednost in željo po lastnem izvajanju. (po Ajtnik 1999: 22)

Vodje skupin moramo paziti, da otrokom ne prepevamo vedno istih pesmi. Poiskati moramo različice, ki jih še ne obvladajo, čeprav radi poslušajo le tiste, ki jih sami znajo. Ves čas si moramo prizadevati, da otrokom spodbujamo željo po petju, jih usmerjamo k doživetemu petju ter skrbimo za ustrezno jakost in višino. Otroku nikdar ne smemo prepovedati petja, ker mu s tem vzamemo veselje, ob tem pa mu vzamemo možnost razvoja melodičnega posluha, saj se dane dispozicije razvijajo v sposobnost le ob otrokovi lastni glasbeni dejavnosti.

Ena izmed zelo dobrih spodbud za petje je nastopanje. Otroku se lahko vživi v vsebino in značaj pesmi in jo čustveno doživi. Včasih potrebuje našo pomoč, da najde notranjo koncentracijo, notranji stik s pesmijo. Pred začetkom petja je pomembno predhodno vzdušje, pogovor, o čem pesem pripoveduje. Na začetku si lahko pomagamo z intonacijo, če je vodji to lažje. Skrbeti moramo za pravilno petje, se izogibati kričavemu petju, petju v niz-